

Христо Добрев*, Галя Бърдарска**
*СОЛВО ООД; **Институт по водни проблеми при БАН

ПИТЕЙНА ВОДА БЕЗ ОСТАТЪЧЕН АЛУМИНИЙ

1. Въведение

България е сред 35-те страни подписали Протокола за водата и здравето на Третата конференция по околна среда и здраве в Лондон през 1999 г. [НД Екогласност, МОСВ, 1999]. Поетите ангажименти от министрите са и в утвърждаване на европейските интеграционни процеси и в тази област. Този факт неминуемо ще задължи строгото спазване и на санитарно-хигиенната норма за остатъчен алуминий в пречистените питейни води след провеждане на физико-химична обработка с алуминий съдържащи реагенти. След хармонизирането на БДС 2823-83 "Вода за пиене", стойностите на остатъчния алуминий трябва да отговарят на препоръчителната стойност 0.05 mg/l [Джорелиевски С., 1995]. Сега, независимо, че Министерството на здравеопазването изисква остатъчното съдържание на алуминий в питейната вода да е под 0.2 mg/l, не всички регионални ХЕИ контролират системно този показател. Стандартизирането на показателя остатъчен алуминий ще промени досегашната практика на използване на класическия алуминиев сулфат, който е със затруднена коагулация при ниски мътности (под 10 mg/l) и температури (под 5°C) на суровата вода, водещ и до увеличаване съдържанието на остатъчния алуминий в подаваната към консуматора вода [Матов Б. и кол., 1980].

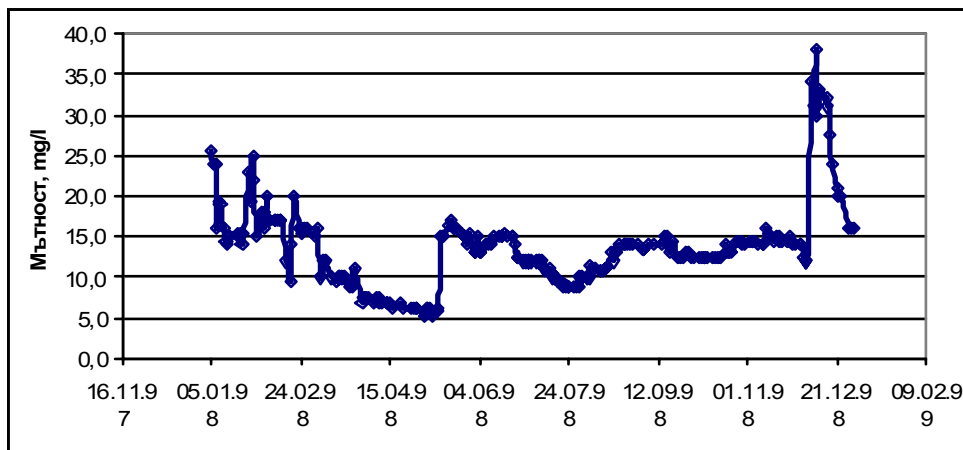
Здравният риск на остатъчния алуминий в питейната вода е добре известен на българските специалисти. Замяната на алуминиевия сулфат с други реагенти при пречистване на природни води с питейна цел протича успешно у нас. В статията се излагат резултати от коагулационна обработка с реагента CFS-SOLVO®, проведени на питейните станции на гр. Кърджали - ПСПВ "Боровица" и с. Рударци - ПСПВ Рударци. Едновременно със следенето на остатъчния алуминий се правят изводи и за ефективността от съвместна обработка с вар (ПСПВ "Рударци") и за филтрационните свойства на пълнежи от перлит и зеолит (ПСПВ "Боровица").

2. Питейна пречиствателна станция "Боровица" гр. Кърджали

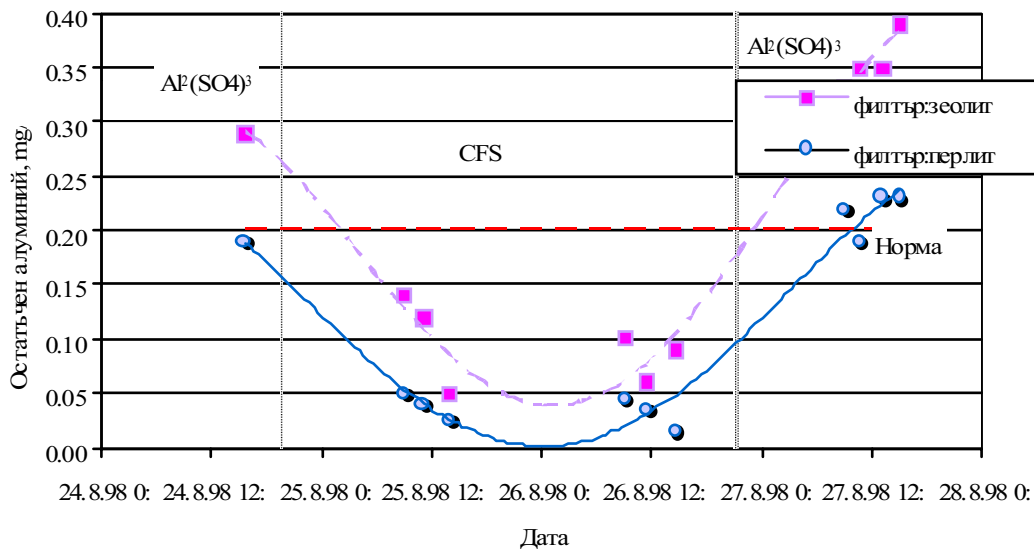
ПСПВ "Боровица" е с двустъпална схема на пречистване: първични радиални утаители и бързи филтри с перлитов или зеолитов пълнеж, доставка "Бентонит" АД гр. Кърджали. По работен проект коагулацията се извършва с алуминиев сулфат, а обеззаразяването с озон и хлор газ. В момента се извършва пуска на съпалото за озониране на филтрираната вода преди нейното хлориране. Характерно за суровата вода от яз. Боровица е мътност в границите от 10 - 15 mg/l в по-голямата част от годината (Фиг.1). Друга особеност на суровата вода е периодично появяване на разтворен алуминий (Фиг. 3). Прилаганият по работен проект алуминиев сулфат не осигурява намаление на остатъчния алуминий в пречистената вода под 0.2 mg/l, което наложи неговата подмяна. В периода от 24 до 27 август 1998 бе извършен експеримент за замяна на алуминиевия сулфат с CFS-SOLVO®, при използване на наличните в станцията съоръжения. Суровата вода бе със следните показатели: мътност 14 mg/l, цветност 120° и температура 5°C. Капацитетът на станцията е 2050 m³/h. След уточняване на оптималните дози на CFS-SOLVO®. ПСПВ "Боровица" започна постоянното му прилагане от 15.09.1998.

При използването на CFS-SOLVO® се потвърждават и по - добрите филтрационни свойства на филтърния пълнеж от перлит в сравнение с този от зеолит (Фиг.2). Значителните колебания в стойностите на остатъчния алуминий при работа с алуминиев сулфат свидетелствуват за неустойчиво функциониране на цялата станция. поради силната зависимост между необходимата доза коагулант и параметрите на суровата вода. Както се вижда от Фиг.3, след преминаване към CFS-SOLVO®, едновременно с рязкото намаляване съдържанието на остатъчен алуминий, намаляват и колебанията в стойностите т.е. стабилизира се технологични режим на ПСПВ. Слаба зависимост между оптималната доза коагулант и големи колебания в мътността на суровата вода е установена и при

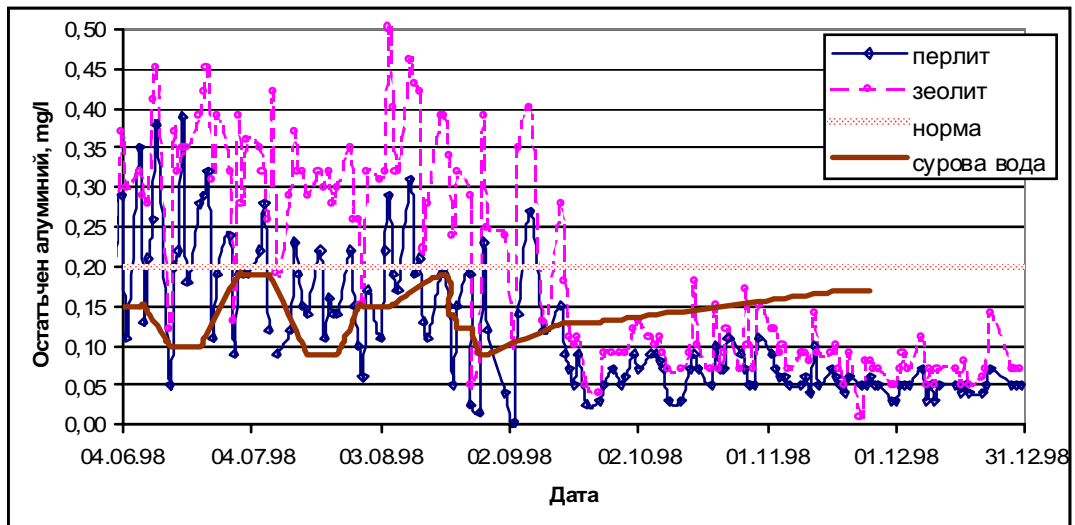
многогодишно използване на този коагулант в ПСПВ "Жиленци" гр. Кюстендил. На практика в ПСПВ "Боровица" от септември 1998 год. до февруари 2000 год. при мънот от 6 до 20 mg/l се подава постоянна доза CFS-SOLVO® от 3,4 mg/l Al₂O₃. Друго предимство на CFS-SOLVO® е незначителното снижение на рН - само с 0.1/0.2 единици в сравнение с алуминиевия сулфат - 0.5/0.6 единици (Фиг.4).

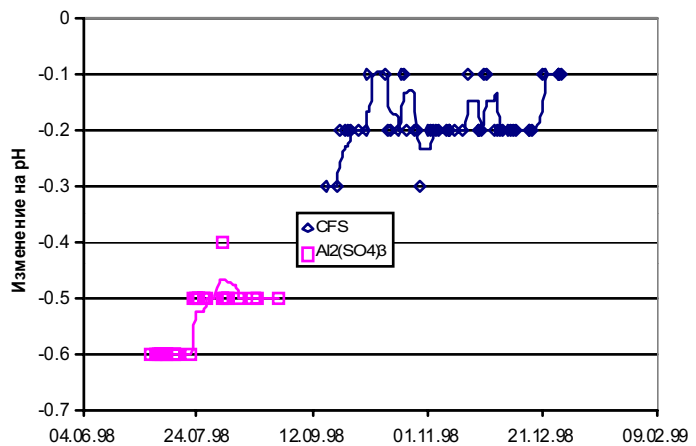
Фиг.1. Промяна на мънотата на суровата вода на ПСПВ "Боровица" гр. Кърджали от яз. Боровица.

Фиг. 2. Остатъчен алуминий в преминалата през зеолитов и перлитов филтър вода, обработена с алуминиев сулфат или CFS-SOLVO® на ПСПВ "Боровица".

Фиг.3. Остатъчен алуминий в суровата вода и пречистената след зеолитов или перлитов филтър вода, обработена с алуминиев сулфат до 15.09.1998 и със CFS-SOLVO® след тази дата на ПСПВ "Боровица".

Фиг. 4. Изменение на рН на пречистената вода на ПСПВ "Боровица" гр. Кърджали при подаване на алуминиев сулфат до 15.09.1998 и на CFS-SOLVO® след тази дата.

3. Питейна пречиствателна станция "Рударци" с. Рударци От началото на 1999 г. CFS-SOLVO® успешно се прилага и при директна коагулация върху пясъчен филтър на ПСПВ "Рударци". В станцията постъпва вода от Витошкия водосбор с ниски стойности по алкалност, окисляемост, солево съдържание и мътност. При валежи (обикновено за кратко време) силно нарастват мътността и окисляемостта. Пречиствателната станция е едностъпална. По работен проект технологичната схема включва контактна коагулация с алуминиев сулфат и вар в напорни филтри с пълнеж от кварцов пясък. Бързата промяна в качеството на суровата вода налага и необходимостта от бърза промяна и на дозата на реагента с цел протичане на ефективна контактна коагулация, гарантираща остатъчен алуминий в пречистената вода под 0.2 mg/l. Това условие не се постига с проектните реагенти. И в този случай се пристъпва към прилагане на CFS-SOLVO®. Резултати от прилагането на CFS-SOLVO® са представени в Таблица 1.

Таблица 1. Контактна коагулация със CFS-SOLVO® на ПСПВ “Рударци”

Дата	Доза		Прозрачност*, см	pH			Окисляемост, mg O ₂ /l			Алкалност mg eq/l		Остатъчен алуминий, mg Al ³⁺ /l
	CFS, mg Al ₂ O ₃ /l	Вар, mg/l		Вход	Изход	ΔpH	Вход	Изход	Намаляние, %	Вход	Изход	
17.4.99 08:30	4,0		35	6,90	7,00		4,80	4,00	16,67	0,28	0,30	
17.4.99 11:30	5,0		32									
17.4.99 12:30	6,0		28									
17.4.99 13:30	6,0		28	6,70	6,90	0,20	6,40	4,80	25,00			0,06
17.4.99 18:30	6,0		8	6,70	6,80	0,10	8,00	3,04	62,00			0,07
17.4.99 20:30	7,0		5	6,60	6,90	0,30	7,20	2,72	62,22	0,26	0,29	0,08
18.4.99 01:30	7,0		5	6,60	6,80	0,20	7,68	2,56	66,67			0,08
18.4.99 06:30	7,0		12	6,70	6,80	0,10	7,20	2,56	64,44			0,08
18.4.99 08:30	7,0		27	7,00	6,80	-0,20	7,36	2,64	64,13	0,23	0,19	0,10
18.4.99 13:30	5,5	8,0	23	6,95	6,80	-0,15	6,90	2,64	61,74			0,13
18.4.99 18:30	5,5	8,0	31	7,00	6,90	-0,10	5,80	3,15	45,69			0,15
18.4.99 19:30	4,0	6,0										
18.4.99 20:30	4,0	6,0	32	6,90	7,05	0,15	4,80	2,24	53,33	0,19	0,24	0,15
19.4.99 01:30	4,0	6,0	33	6,90	7,05	0,15	4,80	2,24	53,33			0,15
19.4.99 06:30	4,0	6,0	36	6,90	7,05	0,15	4,64	2,16	53,45			0,15
19.4.99 08:30	3,0	6,0	35	7,10	7,35	0,25	4,64	2,16	53,45	0,22	0,34	0,15
19.4.99 13:30	3,0	6,0	37	7,05	7,45	0,40	4,32	2,96	31,48		0,37	0,25
19.4.99 18:30	3,0	6,0	38	7,05	7,40	0,35	3,84	2,72	29,17			0,10
19.4.99 20:30	2,0		39	7,10	7,20	0,10	3,84	2,72	29,17			0,15
20.4.99 01:00	2,0		40	7,10	7,20	0,10	3,36	2,64	21,43			0,15
20.4.99 06:30	2,0		40	7,10	7,20	0,10	3,20	2,64	17,50			0,00

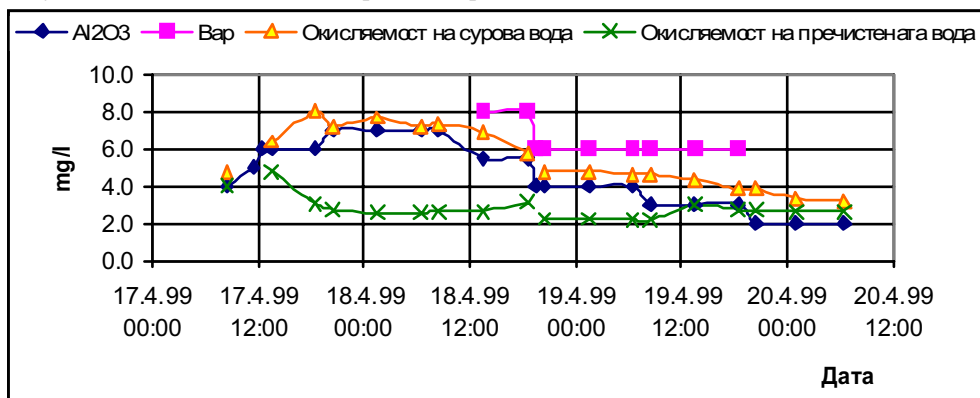
* Прозрачността на пречистената вода (на изход) във всички случаи е по-голяма от 40 cm
Дозата на CFS-SOLVO® е пропорционална на окисляемостта на суровата вода :

$$y = 1,1137 x - 1,5564 \quad (1)$$

където: y е дозата на CFS-SOLVO® в mg Al₂O₃/l и

x – окисляемостта в mgO₂/l.

На Фиг.5 е илюстриран пречиствателният ефект по отношение на окисляемостта в зависимост от дозата на коагуланта CFS-SOLVO® във времето. Добавянето на вар не подобрява пречиствателния ефект и усложнява експлоатационния режим на работа.

Фиг. 5. Окисляемост на пречистената вода при добавка на CFS-SOLVO® и вар на ПСПВ “Рударци” през период на снеготопене 17.04. - 20.04.1999.

4. Изводи

Всички данни от работещите със CFS-SOLVO питейни пречиствателни станции показват следното:

- постига се пречиствателен ефект и съответствие с БДС 2823-83 "Вода за пиене";
- при вариации на мътността на суровата вода се установява устойчив режим на работа при постоянна минимална доза коагулант;
- не изисква стабилизационна обработка с вар поради незначителна промяна на рН;
- при правилно проведена коагулация и последваща филтрация през подходящо подбран филтърен пълнеж стойностите на остатъчния алуминий в пречистената питейна вода са под 0.05 mg/l.

5. Заключение

В заключение, авторите препоръчват в новата Наредба за качествата на водата, предназначена за питейно-битови цели, максимално допустимата стойност от 0.2 mg/l за остатъчния алуминий в питейните води да бъде задължителна както за обработваните с алуминий съдържащи реагенти води, така също и за природосъдържащите алуминий води. При избора на технологични схеми за пречистване на питейни води да се въведе задължително санитарно-хигиенния критерий остатъчен алуминий с препоръчителна стойност равна или по- малка от 0.05 mg/l .

Проведените изследвания на редица питейни станции у нас доказаха, че както качеството на суровата вода, така и с помощта на български реагенти и добра експлоатация на съществуващите съоръжения е възможно постигането на тази ниска, но от важно значение за здравето на хората стойност.

Литература

1. НД Екогласност, МОСВ. 1999. Околна среда, здраве, общественост. София. стр.30
2. Джорелиевски С., 1995. Съвременни технологии за пречистване на питейна вода, химикали и средства. Техническо изложение със симпозиум "Модерни водоснабдителни технологии", София. 9-10 март. 107-126.
3. Матов Б., Ив. Златева. Хр. Добрев, Д. Трендафелов. 1980. Основен алуминиев хлорид (ОАХ)- нов български коагулант за питейни води. Хидротехника и мелиорации 2. 17-21.

Благодарности: Авторите на статията благодарят на фирмите по водоснабдяване и канализация в градовете Кърджали и Перник и персонално на работещите в ПСПВ "Боровица" и ПСПВ "Рударци" за оказаното съдействие при провеждане на изследванията.